

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพโดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้เพื่อใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังกำหนดให้จัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สำหรับหลักสูตรของระดับอุดมศึกษาไม่เพียงแต่จะมุ่งเน้นด้านวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง การค้นคว้าวิจัย การพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมแล้วยังต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคมอีกด้วย สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาจึงมีนโยบายพัฒนาเยาวชน นิสิต และบัณฑิตไทยอนาคต ให้มีการพัฒนาการเรียนรู้นอกจากสาขาวิชาที่เรียน โดยมีนโยบายด้านกิจกรรมนอกหลักสูตร ทั้งด้านการเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนิสิตในรูปแบบทักษะชีวิต ทักษะสังคม โดยมีรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม การบูรณาการกิจกรรมนอกหลักสูตร และชีวิตจริงเข้ากับหลักสูตร เพื่อให้ให้นิสิตได้ฝึกทักษะ และมีความท้าทายต่อนิสิตและอาจารย์มากกว่าการสอนในตำราอย่างเดียว ระบบวัดผลงาน (KPI) ของอาจารย์ การดูแลนิสิตทั้งด้านวิชาการ กิจกรรมนอกหลักสูตร และจริยธรรม การเพิ่มความเข้มข้นและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของนิสิตทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของต่างประเทศ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์และเตรียมความพร้อมสำหรับบัณฑิตในสภาวะโลกาภิวัตน์ การเพิ่มจากวิชาการ จัดให้มีการเรียนการสอนและกิจกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ ภาวะผู้นำ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550 หน้า 20) ดังนั้นการพัฒนานิสิตในสถาบันอุดมศึกษา จึงมีองค์ประกอบหลาย

มหาวิทยาลัยนเรศวรเล็งเห็นความสำคัญของกิจกรรมนิสิต โดยตั้งปรัชญาของบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้นิสิตมีความเก่งงาน (มีทักษะในการทำงานเป็นที่มอย่างมีความสุข) เก่งคน (มีทักษะในการสื่อสารกับทุกระดับ) เก่งคิด(มีทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ไม่ถูกหลอกลวง และไม่มมงาย) เก่งครองชีวิต (เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว) และเก่งพิชิตปัญหา (มีทักษะในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี) (วิบูลย์ วัฒนาร, 2552) โดยการส่งเสริมผ่านทางกิจกรรมนิสิตทั้งกิจกรรมส่วนกลาง และกิจกรรมของคณะ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพนิสิตของมหาวิทยาลัยนเรศวรมุ่งเน้นให้นิสิตเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ สามารถดำเนินการได้ในหลากหลายรูปแบบกิจกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อม ศักยภาพ และความสนใจ ลักษณะกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนมี 6 ด้าน คือ กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์และรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านส่งเสริมกีฬาและส่งเสริมสุขภาพ ด้านส่งเสริมวิชาการ และด้านนันทนาการ เช่น กิจกรรม

ในส่วนของคุณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้เล็งเห็นความสำคัญของกิจกรรมนิสิตโดยการกำหนดนโยบายด้านกิจกรรมนิสิตว่า พัฒนานิสิตให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ เป็นผู้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม บุคลิกภาพ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และกิจกรรมที่สร้างสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางด้านการส่งเสริมสุขภาพและกีฬา ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านวิชาการ ด้านนันทนาการ ด้านบำเพ็ญประโยชน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยมีงานกิจการนิสิตควบคุมดูแลและประสานงาน ทั้งนี้งานกิจการนิสิตจะต้องมีบทบาทในการให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยพร้อมเพรียงกัน จากการศึกษาวิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนิสิต ได้รับรู้ปัญหาในการดำเนินงานกิจกรรมของนิสิต และจากการประชุมสรุปงานของคุณะกรรมการฝ่ายกิจการนิสิต ครั้งที่ 1/2552 คณะทันตแพทยศาสตร์ และการสังเกตด้วยตนเอง พบว่า กิจกรรมบางกิจกรรมนิสิตให้ความสำคัญเท่าที่ควร และมีนิสิตเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนไม่มาก จากการประเมินผลปฏิบัติงานประจำปี 2551 พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม เช่น สิ่งแวดล้อมในการจัดกิจกรรมไม่เหมาะสม งบประมาณไม่เพียงพออีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทงศ์ศักดิ์ วันชัยและวีณา สมสุข (2543, หน้า 42) พบว่า การจัดกิจกรรมนิสิตมีปัญหาในด้านการจูงใจให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรม การประเมินการจัดกิจกรรมแต่ละประเภท และปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ และการศึกษาค้นคว้าของนลินี กิติเวชกุล (2533, หน้า 104) พบว่า นิสิตที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมนิสิตเพราะประสบปัญหาด้านการเรียนจนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมและลักษณะกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของนิสิต

ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนางานกิจกรรมนิสิต สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์เข้าร่วมกิจกรรมนิสิตมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา และสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต ของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ มีขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากร ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1-6 ที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2552 จำนวน 409 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1-6 ที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2552 จำนวน 250 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรในงานวิจัยครั้งนี้ได้มาจากแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต แบ่งเป็น ตัวแปรเกณฑท์และตัวแปรพยากรณ์ ดังนี้

3.1 ตัวแปรเกณฑท์ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์

3.2 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่

3.2.1 ชั้นปีที่ศึกษา

- 3.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.2.3 การอยู่หอพัก
- 3.2.4 สุขภาพจิต
- 3.2.5 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อน
- 3.2.6 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับอาจารย์
- 3.2.7 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับผู้ปกครอง
- 3.2.8 คุณลักษณะของกิจกรรมนิสิต
- 3.2.9 ทักษะคติในการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต

สมมติฐานการวิจัย

ชั้นปีที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอยู่หอพัก สุขภาพจิต สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับอาจารย์ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับผู้ปกครอง คุณลักษณะของกิจกรรมนิสิต และทัศนคติในการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมนิสิต หมายถึง กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นตามความสมัครใจ ความถนัดของนิสิต เพื่อส่งเสริมให้นิสิตใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และส่งเสริมความสมบูรณ์ทั้งทางด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้แก่นิสิตอีกด้วย ในการจัดกิจกรรมนิสิตจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้กำกับดูแล และอยู่ภายใต้กฎระเบียบของมหาวิทยาลัย

การเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต หมายถึง การที่นิสิตได้เข้าไปมีส่วนร่วม หรือรับรู้กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือมากกว่า โดยแสดงออกถึงความสนใจและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถทางการเรียนของนิสิตที่วัดในรูปของคะแนนเฉลี่ยสะสมทั้งหมดตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาถึงปัจจุบัน

การอยู่หอพัก หมายถึง การพักอาศัยของนิสิตขณะกำลังศึกษา ในที่นี้ศึกษาเฉพาะกรณีการอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย และการอยู่หอพักเอกชน

สุขภาพจิต หมายถึง สภาพจิตใจของนิสิตที่มีต่อตนเอง ผู้อื่นและสภาพแวดล้อม โดยมีความสามารถในการปรับตัว มีสมรรถภาพในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและอย่างเหมาะสม มีความมั่นคงทางจิตใจ และสามารถเผชิญปัญหาในชีวิตได้ โดยวัดจากการใช้แบบคัดกรองปัญหาสุขภาพจิตไทย จี เอช คิว 30 (Thai GHQ 30-Thai General Health Questionnaire 30) เดวิด โกลด์เบิร์กและพอล วิลเลียมส์ (David Goldberg and paul Williams, 1988) แปลโดยนายแพทย์ธนา นิลชัยโกวิทย์และคณะ (2539)

สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นิสิตและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งทางด้านการเรียนและทางด้านส่วนตัว ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความห่วงใยซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีและรักใคร่กลมเกลียว และร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน (จันทิมา จันทรศักดิ์, 2547 , หน้า 8)

สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับอาจารย์ หมายถึง พฤติกรรมที่อาจารย์ปฏิบัติต่อนิสิตและนิสิตปฏิบัติต่ออาจารย์ ทั้งในและนอกห้องเรียน รายละเอียดดังนี้

1. พฤติกรรมที่อาจารย์ปฏิบัติต่อนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ ให้ความสนใจต่อนิสิต สร้างความสัมพันธ์ที่ดีที่ทำให้นิสิตเกิดความเป็นกันเอง ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาและข้อชี้แนะแก่นิสิตทั้งในด้านการเรียน และด้านส่วนตัวที่นิสิตขอรับคำปรึกษา

2. พฤติกรรมที่นิสิตปฏิบัติต่ออาจารย์ ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ ความเคารพเชื่อฟังของอาจารย์ผู้สอน ตั้งใจและสนใจกระทำในสิ่งที่อาจารย์อบรมสั่งสอนและซักถามอาจารย์เมื่อมีข้อสงสัยด้านการเรียนและด้านส่วนตัว

สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับผู้ปกครอง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้ปกครอง บิดามารดาปฏิบัติตนต่อนิสิต หรือนิสิตปฏิบัติต่อผู้ปกครอง เพื่อเกิดความสัมพันธ์ต่อกันโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ภายในครอบครัว เช่น พักผ่อนร่วมกัน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง การแสดงความรัก ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน และความไว้วางใจกัน

คุณลักษณะของการจัดกิจกรรม หมายถึง สภาพการจัดกิจกรรมทั้งด้านรูปแบบการจัดกิจกรรม ได้แก่ การดำเนินการจัดกิจกรรมนิสิต ทั้งกิจกรรมด้านความบันเทิง พิธีการ วิชาการ เวลาในการจัดกิจกรรม ได้แก่ การกำหนดช่วงเวลาต่างๆ เช่น เวลาตอนเช้า หลังเลิกเรียน เสาร์อาทิตย์ วันหยุด และสถานที่การจัดกิจกรรม ได้แก่ การถ่ายเทของอากาศ ขนาดของห้องสำหรับรับปริมาณนิสิต สนามกีฬา

ทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต โดยมีทางด้านดีหรือไม่ได้ มีประโยชน์หรือโทษ เพื่อสนองต่อความพอใจหรือไม่พอใจ และแนวโน้มที่จะกระทำ เจตนาจะเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต